

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Кафедра соціальної роботи, управління
та суспільних наук

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА:
СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, курсантів та молодих вчених
9 листопада 2022 року

Львів – 2022

УДК 316.4.05: 009. 37.032

Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток [Текст] // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених, 9 листопада 2022 р.; [за ред.: Нагірняка М.Я.]. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. 222 с.

У матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених «Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток» (9 листопада 2022 р.) висвітлюються питання, що стосуються актуальних соціальних, правових та психологічних аспектів подальшої розбудови соціальної роботи на засадах розвивальної парадигми, пріоритетних напрямків застосування інноваційних технологій у практиці соціальної роботи та соціальної політики в Україні на сучасному етапі, в умовах військового стану, особливостей провадження соціальної роботи з різними категоріями населення, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими та волонтерськими організаціями, соціальними інституціями.

Розгляд матеріалів, що пропонуються читачеві, сприятиме створенню умов для формування складових професійної компетентності соціального працівника і дозволить формувати адекватну модель діяльності майбутнього фахівця соціальної сфери.

Видання рекомендоване усім, хто цікавиться теоретичними й практичними аспектами становлення та перспективами розвитку соціальної роботи в Україні та світі.

Відповідальний редактор: НАГІРНЯК Михайло Ярославович
кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Протокол № 3, від 11 листопада 2022 р.)*

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	3
<i>Білецький О., Лаврецький Р.</i> Етичні конфлікти у діяльності волонтерів в умовах російсько-української війни	5
<i>Гавришків О.</i> Адаптація до нових реалій в освітньому процесі ВВНЗ в умовах воєнного стану.....	9
<i>Мошовська М.</i> Сучасні засоби інтеграції людей з інвалідністю в соціум.....	13
<i>Чир А.</i> Соціальна робота у воєнний та післявоєнний періоди.....	17
<i>Давидова О., Нагірняк М.</i> Основи військової соціальної роботи в Україні.....	20
<i>Адольф Д.</i> Роль HR в соціальній сфері в період війни	26
<i>Думанська О., Білецький О.</i> Особливості волонтерської діяльності в умовах воєнного часу (на прикладі м. Броди)...	30
<i>Денега І., Костишин Е.</i> Актуальність волонтерського фандрайзингу в умовах війни в Україні	32
<i>Кіндій І., Костишин Е.</i> Деякі аспекти впровадження зарубіжного досвіду соціально-психологічної адаптації ветеранів та учасників бойових дій в Україні.....	37
<i>Савостікова К.</i> Проблеми адаптації міжнародного досвіду в соціальній роботі України.....	43
<i>Фолюш М.</i> Освітній процес на тимчасово окупованих територіях.....	46
<i>Наконечна Ю.</i> Соціально-правові аспекти влаштування дітей позбавлених батьківського піклування в умовах війни.....	54
<i>Карпенко Д.</i> Правове регулювання адиктивної поведінки військовослужбовця в умовах військового стану.....	60

Список використаних джерел

1. Картер П., Джеффса Т. Практична соціальна робота. Київ, 1996. 110 с.
2. Ханвея К., Филпота Т.. Практика соціальної роботи: навч. посіб. Київ, 1996. 120 с.

УДК 364.044

*Ольга ДАВИДОВА, Михайло НАГІРНЯК
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності*

ОСНОВИ ВІЙСЬКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Через війну в Україні, соціальні зміни, що відбуваються упродовж останнього десятиріччя, зростає значущість розширення соціальної роботи, соціального захисту та допомоги, а конкретно – піднесення рівня військової соціальної роботи. Сучасні умови вимагають розуміння її як своєрідного спеціалізованого виду соціальної діяльності, що допомагає знайти шлях до повноцінної допомоги, духовного оздоровлення тих, хто має відношення до війська та потребує соціального захисту.

Сьогодні можна стверджувати, що в країні відбувається активізація військової соціальної роботи – з'явилися статті в спеціальних виданнях, наукові доробки, перші дисертаційні дослідження.. Хоча систематизація знань про військову соціальну роботу тільки-но розпочинається, і нагальним стає питання про необхідність розробки цієї галузі досліджень, інтерес до фактів соціальної допомоги у війську, про милосердя, благодійність, опіку стосовно воїна давно виявили історики, філософи, письменники, літописці, що окреслили багатий фактами і цікавий матеріал, який має велику пізнавальну цінність.

Військове соціальне середовище – це бойове, суспільне та цивільне оточення військовослужбовця (включає бойові, побутові, духовні умови існування та життєдіяльності військовослужбовця). Військове соціальне середовище – це взаємозв'язки військовослужбовців, членів їхніх родин, цивільного населення військових підрозділів, осіб, що певним чином були або будуть пов'язані із військом. Військове соціальне середовище – це соціальна спільність, яка об'єднана воєнними умовами життєдіяльності, ідеалами, специфікою військової праці та побуту.

Військова соціальна робота органічно, як підсистема, входить до загальної системи соціальної роботи і бере її за основу. Військову соціальну роботу, як і взагалі соціальну роботу, доречно розглядати з кількох позицій:

- це своєрідна форма людської діяльності – вона стосується саме людини, життя якої певним чином торкається війська;
- це наука про закономірності військової соціальної роботи, її методи, принципи, технології; це наука, що висвітлює практично-перетворювальну благодійну практику у площині військового соціуму;
- це навчальна дисципліна, що, ґрунтуючись на положеннях теорії соціальної роботи, своїм змістом показує особливості практики соціального обслуговування у військовому соціальному середовищі [3].

Формування військової соціальної роботи – процес, безумовно, тривалий, він включає певні національні традиції, відповідний міжнародний досвід, креативність сучасного суспільства. Пріоритет в цій справі належить державним установам, насамперед, військовим органам управління. Багато чого в ефективності соціальної роботи стосовно війська можуть зробити недержавні, громадські об'єднання (партії, соціальні рухи, союзи), церква, комерційні структури. Державних установ, громадських організацій, що дбають про

оборону країни, опікуються військовиками та особами, яких певним чином торкається військова сфера.

Військова соціальна робота ґрунтується на таких засадах: має свій напрямок дослідження – соціальна допомога потребуючій людині, яка пов'язана із військом; як конкретна сфера соціальної роботи – військова соціальна робота, користуючись загальними категоріями, означається, зокрема, й такими специфічними поняттями: військовослужбовець, військовий соціум, член сім'ї військовослужбовця, звільнений у запас, військовий пенсіонер, військова соціальна сфера, військовий соціальний працівник, інструктор з роботи із сім'ями військовослужбовців тощо; включає методологічну основу, яка притаманна саме цьому предмету дослідження, пояснює суть добротчинності у війську.

Військова соціальна робота як наука відображає закономірності певного процесу, визначеного виду соціальної діяльності, і як наука має свій особливий предмет, формулювання якого визначає специфіку цієї сукупності знань (соціальний захист та соціальна допомога людині, що пов'язана із військом), а як суб'єкт має свій особливий, специфічний об'єкт дослідження – соціальні негаразди. Головними цілями військової соціальної роботи, як і соціальної роботи, є: – послаблення чинників, що дестабілізують соціум, запобігання соціальним конфліктам, забезпечення рівноваги, стабільності та гармонії в суспільстві; – спасіння того, кому загрожує загибель; –спасіння людини, людства. Людина (військовослужбовець) є найважливішим дороговказом у військовій соціальній роботі. Предмет військової соціальної роботи визначається тим, що військова соціальна робота – це наука про становлення, розвиток, здійснення добротворення у війську, про організацію соціального обслуговування та надання відповідної соціальної допомоги військовослужбовцю, а також усім, хто має або мав певне відношення до оборони Вітчизни.

Для визначення специфіки військової соціальної роботи, її предмету, слід розрізняти суть понять «військова соціальна робота» і «військово-соціальна робота».

Військово-соціальна робота (саме так вона представлена у різного роду військових документах, що регламентують виховну роботу, морально-психологічне забезпечення військової діяльності; найчастіше нею користуються у військовому бутті) спрямована на: а) створення соціальних умов (повсякденних побутових, житлових, матеріальних – звідси назва «соціальна»), які сприяють виконанню особовим складом функціональних обов'язків, бойових завдань, підтриманню високого рівня дисципліни, організованості та порядку, б) забезпечення соціальних, правових гарантій. Це в основному технологія забезпечення життєдіяльності війська, а конкретно – створення сприятливих побутових умов служби, життя військовослужбовця. Військово-соціальна робота спрямована в основному на військове середовище. Ці два аспекти співвідносяться саме таким чином, де на першому місці стоїть забезпечення ефективності військової діяльності.

Військова соціальна робота, хоч і підпорядкована задачам військової служби, за своїм змістом спрямована на соціальний захист, реалізацію прав і пільг, допомогу військовослужбовцям, але як діючим так і колишнім, також членам їхніх родин та людям, діяльність яких торкалася чи торкається збройних сил або в майбутньому буде пов'язана з військовою службою. Військова соціальна робота спрямована, передусім, на людину, на нормалізацію її життя, на її соціальний захист та допомогу. Вона на перші позиції ставить справу піднесення людини, хоча якою важливою не є задача боронити Батьківщину, людину, що представлена як і військовослужбовець, як і цивільна людина. Такими можуть бути ветеран війни або ветеран військової служби; члени сім'ї військовослужбовця; жінка в сім'ї військового або діти, що очікують на допомогу; звільнений з лав Збройних Сил

або такий, що перебуває в становищі перед звільненням; військовослужбовець-девіант чи схильний до суїциду; навіть ті молоді люди, що готуються до військової служби. Військова соціальна робота як багатоаспектне суспільне явище, включає в себе чимало напрямків, які залежать, обумовлюють, доповнюють одне одного; це цілісне явище – воно включає й теорію, наукові пошуки, дослідження, й розгалужену добродійну практику. Не може бути ефективним соціальне обслуговування без правового або теоретичного обґрунтування. Соціального забарвлення, суспільного піклування надають соціальній роботі численні громадські організації, державні установи, тобто, вагомим стає політичний, управлінський аспект. Безумовно, успіх соціальної допомоги буде забезпечено за умов комплексного підходу до вирішення завдань цієї роботи.

Структурні аспекти військової соціальної роботи втілюються у відповідних задачах. Дослідники називають три основних завдання:

1. Організація і здійснення впливу на людину з метою її соціалізації у військовому середовищі, забезпечення оптимального входження воїна у військовий колектив.
2. Забезпечення вдосконалення соціального військового середовища на користь людині.
3. Оптимізація взаємодії людини і соціального військового середовища, того або іншого військового соціуму [3].

Ці завдання більшою мірою стосуються військово-соціальної роботи. Завдання ж військової соціальної роботи набагато різноманітніші і зводити їх тільки до трьох, обмежуючи соціальну допомогу тільки межами військового соціуму або військовослужбовцями строкової служби, на нашу думку, некоректно. Безумовно, важливим у війську є завдання стабілізації колективних стосунків, вдосконалення військової соціальної сукупності для блага конкретного бійця, для вигоди всього підрозділу. Соціальна робота активно впливає на

людину з метою її соціалізації у війську, забезпечує безболісне виходження молодшої людини до нових умов життя.

Важливою структурною складовою теорії військової соціальної роботи і основоположними правилами практичної діяльності є принципи соціальної роботи. Дослідники характеризуючи специфічні принципи, що стосуються соціальної роботи, згадують загально-філософські, соціально політичні, психолого-педагогічні. Якщо загально-філософські є основою усіх наук про суспільство, то інші більшою мірою торкаються саме соціальної роботи. Специфічні принципи соціальної роботи характерними є і для військової соціальної роботи, хоча принципи останньої визначаються своєрідністю військового соціального середовища та призначенням війська, особливістю завдань, що виконують воїни. Наприклад, соціальний статус сім'ї офіцера, сімейний побут, навчання дітей, працевлаштування, забезпеченість роботою членів родини, більш підпорядковані вимогам військової служби батька-офіцера, аніж в сім'ї хлібороба, водія, вчителя, артиста та інших.

Таким чином, предмет військової соціальної роботи – це знання про систему злагоджених, цілеспрямованих організаційних, правових і виховних заходів, що здійснюються державними установами, військовим керівництвом, органами військового управління та посадовими особами збройних сил, громадськими організаціями, і спрямованих на соціальне обслуговування людини, що потребує, на реалізацію встановлених законодавством прав і пільг для осіб, які причетні до війська, на здійснення соціальної підтримки цієї специфічної групи населення..

Список використаних джерел

1. Логінова О., Рассказова О. Соціальна робота з військовослужбовцями та їхніми сім'ями в умовах тривалого конфлікту на сході України. *Соціальна робота та соціальна освіта*. Вип. 2(7). 2021. С. 61-71

- [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2021_2/9.pdf.
2. Про затвердження Інструкції про організацію у Збройних Силах України соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України : Наказ Міністерства оборони України від 19.01.2016 р. № 27 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0478-16#Text>
  3. Савицький В. І. До питання про предмет військової соціальної роботи [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2012/1/20.pdf>.
  4. Шумейко А., Беспалько А.. Основи військово-соціальної роботи в Збройних силах України та арміях провідних країн світу. *Соціальна робота*. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. № 1(5). 2019. С. 6-10.

Дарія АДOLF

*Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності*

Науковий керівник:

к.е.н, доцент **ПЕРЕТЯТКО Л.А.**

РОЛЬ HR В СОЦІАЛЬНІЙ СИСТЕМІ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Нові реалії сьогодення вимагають від бізнесу нових підходів до керівництва та врегулювання відносин між адміністрацією та працівниками. Інструменти, що працювали до війни, сьогодні або не працюють, або вимагають оптимізації чи модернізації. Воєнні дії останніх місяців стали маркером в особистісних відносинах та комунікації